

Učiteljski Tovariš

Glasiło „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Položaj primorskega učiteljstva. — Jakob Dimnik: Potreba III. mestne deške šole v Ljubljani. — Fr. Orožen: Ustavno znanstvo. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

Položaj primorskega učiteljstva.

Primorsko učiteljstvo bje obupen boj za vsakdanji kruh. Leta in leta moledujejo ti ubogi pionirji narodne prosvete za izboljšanje gmotnega stanja, a merodajni krogi, ki imajo v rokah usodo učiteljstva, imajo za vse te opravičene prošnje gluha ušesa ter nimajo srca za ubogega narodnega tlačana in trpina. Ta lahkomišelnost se utegne hudo maščevati nad slovenskim narodom v našem Primorju. Narod, ki hoče obstati in napredovati, si mora ustvariti najprej dobro šolstvo ter plačati svojega učitelja tako, da bo mogel brez skrbi za vsakdanji kruh posvetiti svoje sile svojemu važnemu poklicu. Dobro šolstvo je prvi pogoj narodnega obstanka in ljudske blaginje.

Kdor pa trdi, da je treba rešiti poprej vsa druga vprašanja, kakor vprašanje o učiteljskih plačah, ta ne pozna narodovih potreb! V prvi vrsti bi moralo v boju učiteljstva za vsakdanji kruh stati ob strani slovensko časopisje ter poučevati preprosti narod o važnosti šolstva in učiteljskega stanu za vsak narod in posebe še za slovenski narod. Tako je delalo slovensko časopisje ljubljansko lansko leto, ko je kranjsko učiteljstvo prosilo za izboljšanje gmotnega stanja. Žal, da primorsko časopisje gledé na izboljšanje učiteljskih plač v Primorju ne izvršuje le svoje naloge, ampak še celo nasprotuje opravičenim učiteljskim prošnjam. Zato smo bili pa prav veseli, da se je usmilil primorskih naših tovarišev „Slovenski Narod“ ter jim dal v tem trdem boju na razpolago svoje predale in zastavil v svoji 253. številki z dne 4. t. m. pod gornjim naslovom krepko besedo zanje. Hvala mu! Tako je prav! Tisti je pravi prijatelj šole in učiteljstva, kdor pozna učitelja tudi v stiski in potrebi njegovi. Dotični članek slove:

Zadnji čas se čujejo pogostoma glasovi, opisujoči mizerijo primorskega učiteljstva. Ti glasovi pričajo, da je materialno stanje učiteljstva tako klaverno, kakor samo še v najzaostalejših kronovinah, in se je kar čuditi, da je učiteljstvo doslej sploh prenašalo take razmere in moglo izhajati v takem uboštvi. O primorskem učitelju se lahko reče, da ima premalo, da bi mogel živeti, in preveč, da bi vsled pomanjkanja umrl, in to označuje dovolj njegov položaj.

Materialne razmere primorskega učiteljstva so že naravnost sramotne, in je regulacija učiteljskih plač naj-

nujnejša zadeva, katero je rešiti v Istri in na Goriškem. Ta zadeva je veliko nujnejša in tudi dosti važnejša kakor kak poštni pečat, ker je učiteljstvo eden prvih faktorjev v vsem narodovem življenju, sosebno pa še v življenju politično in gospodarsko prikrajšanega naroda.

Zahteve primorskih učiteljev govore same zase in so tako utemeljene, da jim ne more nihče ničesar ugovarjati. Tudi primorsko časopisje ne taji, da se morajo plače urediti in da se mora učitelju zagotoviti človeškega bitja dostojna eksistenca, a vzlic temu načelnemu pripoznanju niso našle učiteljske zahteve pri tem časopisju tistih simpatij, katere zaslužijo. S samim načelnim priznanjem pa učiteljstvu ni prav nič pomagano, saj postane naposled vsak človek načel sit, kadar kruha strada, in primorsko učiteljstvo — strada.

Prav ker so zahteve goriškega in istrskega učiteljstva popolnoma utemeljene, ne moremo umeti postopanja primorskega časopisja. Ton, v katerem se govori z učiteljstvom, je takšen, da spominja čitatelja nehote na tište ošabne kmete, ki bi še dandanes najrajši videli, da bi bil učitelj vsemu svetu pokorni „šomašter“ in bi moral hoditi od hiše do hiše po hrano, kakor v onih „dobrih starih časih“, ki se na srečo ne vrnejo nikdar več. Eden teh listov je na pritožbo iz učiteljskih krogov odgovoril z osebnimi napadi in zgražal se je pri tem tako, da je kar dva klicaja postavil tam, kjer je povedal, da kaplan nima nič boljšega stanovanja kakor dotični učitelj, ki se je osmelil popisati splošne učiteljske razmere. Še slabše je pa učiteljstvo naletelo pri drugem listu. Ta je učiteljstvu brezobzirno povedal, da še ni prišel čas za rešitev njegovih pritožb, da je sedaj druge reči reševati in da tudi denarja ni, češ, kdo bo pa plačal regulacijo učiteljskih plač.

Postopanje časopisja je med učiteljstvom na Primorskem naredilo najslabši vtisk, kar nam kažejo različne pritožbe, ki so nam došle. Učiteljstvo je užaljeno in to po pravici, ker je smelo za svojo potrpežljivost, za svoje požrtvovalno in uspešno delovanje pričakovati vsaj v krogih inteligence boljšega priznanja.

Učitelj je za narodovo prosveto prav tako važen faktor kakor duhovnik, če ne še važnejši, in učiteljske razmere na Primorskem so sila slabe, naj v kakem kraju tudi kak kaplan nima nič boljšega stanovanja kakor učitel-

telj. Regulacija je nujno potrebna in sodi med najvažnejše zadeve, katere je na Primorskem rešiti, med tiste, katerih nikakor ni odkladati, a ob sebi je umevno, da jo bo plačal davkoplačevavec, saj učitelj davkoplačevavcu največ koristi. Če je kranjski davkoplačevavec, ki se tudi ne valja v izobilju, zmogel troške za regulacijo učiteljskih plač, jih zmore tudi primorski.

Od nekdanj je bila naša zahteva, da mora biti učitelj naš, ves naš, da z veseljem izpolnjuje svoj težavni, a velevažni poklic. Učitelj je eden poglavitnih stebrov v naši narodni organizaciji, v njegovih rokah je več ali manj usoda prihodnje generacije, a kako naj izpolnjuje svojo nalogo, ako nima za življenje niti najpotrebnejšega, ako mora živeti kakor kak pisar in često še slabše?

Regulacija učiteljskih plač ni nobena milost, kakor menda meni primorsko časopisje; učiteljstvu ni treba zanjo beračiti, ker ima pravico zahtevati, naj se njegovo težko in pošteno delo tudi pošteno plača, in primorsko učiteljstvo sme regulacijo plač toliko bolj zahtevati, ker mu nihče ne more odrekati priznanja, da svoj poklic z uchemo, vestno in točno izvršuje.

Kranjska dežela je napela vse sile, da je svojemu učiteljstvu zagotovila dostojno eksistenco. V očigled temu je nemogoče, da bi druge sosedne kronovine zaostale, in so primorski poslanci vezani, da se za učiteljstvo zavzame. Pričakujemo, da to brez odlašanja storé in to v interesu učiteljstva, v interesu šolstva in v interesu vsega prebivalstva. Preziranje opravičene zahteve primorskih učiteljev bi moglo imeti najžalostnejših posledic ne samo za šolstvo na Primorskem, ker bi učitelji trumoma bežali iz dežele in bi zmanjkalo naraščaja, ampak tudi za vso našo narodno stvar, in radi tega upamo, da ne apelujemo zaman na poslance, ampak da bodo ti nemudoma storili vse, kar treba, da se ugodno dožene to prevažno, če ne najvažnejše primorsko vprašanje.

Potreba III. mestne deške šole v Ljubljani.

(Govoril v seji občinskega sveta dne 25. vinotoka občinski svetnik
Jakob Dimnik.)

Slavni občinski svet!

Da je prišel naš prečastiti gospod župan pred slavni občinski svet z vprašanjem o ustanovitvi, oziroma zgradbi III. slovenske deške šole, gotovo ni storil tega brez opravičenega vzroka, zakaj njemu so kot predsedniku c. kr. mestnega šolskega sveta gotovo dobro znane razmere ljubljanskega ljudskega šolstva in kot tak tudi prav dobro vé, da so vse mestne šole do zadnjega kotička prenapolnjene.

Temu v dokaz navajam le par slučajev. Na II. mestni deški šoli na Cojzovi cesti so izpremenili zaradi prenapolnjenih razredov že pred kakimi petnajstimi leti bivše garderobe v učne sobe. Taki sobi sta na tej šoli dve. Vsaka meri po 30 m². Po § 8. ministerjalnega ukaza z dne 19. maj. srpana 1875. l. je potreben vsakemu učencu prostor 0.6 kvadratnih metrov. Če bi ravnali pravilno, bi smelo biti v taki sobi približno le 18 učencev, v istini jih je pa 44! Oder te sobe meri 2.7 m², a na odru je tabla, kateder, stol in prav tik table pa velika omara za shranjevanje šolskih potrebščin. Pri pisanju na tablo se mora vstopiti učenec zaradi tega, ker stoji omara tik table,

proti desni ter piše takorekoč za sabo, namesto pred sabo; vrhu tega je pa vedno v nevarnosti, da ne pade v znak, sreča je le, v tem slučaju namreč, da stoje klopi tik odra, in bi ne mogel pašti nizko. Če hoče priti učenec na svoj prostor, mora stopiti najprvo na oder in potem po zelo ozkem prehodu sredi sobe na odkazani prostor. Klopi so potisnjene po dve in dve skupaj do zidu; vsled tega ne more priti učitelj s tretjim in četrtem učencem nikdar v dotiko, da bi mu kazal in popravljaval naloge. Luč pada na šolsko tablo od zadej. Tabla se vsled tega blišči in učenci se vijejo na vse strani, da bi videli, kaj je pisano na tabli. Ventilacije ni nič; mislite si lahko, častita gospoda, kakšen je vzduh v tej sobi. To vpliva silno slabo na zdravje učencev in na zdravje učiteljevo. Tudi za učitelja moramo skrbeti, da si v takih prenapolnjenih sobah ne kvari po nepotrebnem zdravja, ki je drago za njegovo družino. Pa ne samo z zdravstvenega, ampak tudi s pedagoškega in didaktičkega stališča so prenapolnjeni razredi v veliko škodo učencem in učitelju. Učitelj se trudi na vso moč, da bi zadostil vsem zahtevam, a tega mu ni pri najboljši volji mogoče doseči in vsled tega ne donša prenapolnjena šola učencem, oziroma staršem tistih koristi, katere pričakujejo od nje.

S prenapolnjenimi razredi se preobkladajo torej učenci in učitelj. Kako slabo vplivajo prenapolnjeni razredi in pa preobloženje učitelja z delom na zdravje učiteljevo, o tem se je razpravljalo na letošnjem shodu naravoslovcev v Düsseldorfu. O tem predmetu je poročal ravnatelj Dahn iz Brunšvika. V ta namen je razposlal na 50 učiteljskih zborov vprašalne pole. Na podstavi odgovorov na ta vprašanja je prišel do zaključka, da vplivajo prenapolnjeni razredi zelo slabo ne samo na zdravje učencev, ampak posebno še na zdravje učiteljevo. Učiteljevo delo je mučno. Ravnatelj Dahn je dokazal, da dočaka od 1300 učiteljev iz provincije brandenburške komaj 40 učiteljev šestdeseto leto starosti! Le redkokdaj doživi kak učitelj sedemdeseto leto! V provinciji pozenski sta od 2119 učiteljev dočkala le dva petinšestdeseto leto!

S petinpetdesetim letom je delavska moč z delom in učenci preobloženega učitelja izžeta! O vzroku temu pravi omenjeni ravnatelj doslovno: „Schuld an diesem Übelstand ist, dass den Lehrern nach und nach zu viel aufgepackt worden sei. **Durch eine falsche Sparsamkeit sind die Classen zumeist überfüllt!** Der Lehrer kann dadurch naturgemäss nur mit der grössten Anstrengung das vorgeschriebene Pensum bewältigen. Von einem erziehlichen Unterricht kann überhaupt keine Rede sein.“

Iz tega je razvidno, častita gospoda, da so prenapolnjeni razredi v veliko škodo šolstvu, a učitelja pa spravijo v prezgodnji grob. Reklo se mi bode morebiti, temu nedostatku na drugi mestni šoli se pride lahko v okom, če se škartira voditeljevo stanovanje ter izpremeni v šolske sobe. Jaz bi protestoval proti temu in žal mi je, da tudi voditelj na I. mestni šoli nima stanovanja v šoli. Voditelj je odgovoren za šolsko poslopje; če pa nima stanovanja v šoli, pa tisti čas, ko ga ni v šoli, ponoči ali med počitnicami, ni nobenega pravega gospodarja v šoli, vsled česar poslopje večkrat kakorkoli že trpi. Čestokrat mora občevati voditelj tudi s strankami, a vedno pa ne more sedeti v pisarni; če pa stanuje v šoli, ga najdejo stranke lahko v stanovanju. V tisti dobi, ko se je gradilo poslopje I. mestne šole, je počil glas: Voditelj ne sme bivati v

šoli zaradi nalezljivih bolezní v družini, katere bi se lahko prenesle na šolske otroke. Dandanes na to nihče več ne drži, saj se napravi lahko v voditeljevo stanovanje poseben vhod.

Letos se gradi novo gimnazijsko poslopje in ravnatelj bo imel tudi svoje stanovanje v njem in sicer s posebnim vhodom. Ko bi bilo kaj nevarnosti zaradi nalezljivih bolezní, bi učna uprava tega gotovo ne privolila. Na realki in na učiteljišču imata ravnatelja tudi stanovanje v šoli, in vendar ni bilo nikdar slišati o kaki nevarnosti za zdravje učencev vsled tega. I. mestna šola je menda edina šola na Kranjskem, v kateri ni voditeljevega stanovanja in če bi bilo le mogoče, bi bil jaz koj za to, da se popravi ta nedostatek in nikdar bi pa ne bil za to, da bi se škartiralo voditeljevo stanovanje na II. mestni šoli na Cojzovi cesti.

Take so torej razmere na II. mestni šoli; preidimo sedaj k I. mestni šoli v Komenskega ulicah. Gospod poročevavec šolskega in finančnega odseka povdarja, da so vsi razredi prenapolnjeni in da ni nič več prostora za učila. V ta namen priporoča, da bi se prizidalo severnemu traktu šest sob, češ, za par let bo že pomagano. Jaz sem, slavna gospoda, odločno proti temu prizidku. Prizidek bi veljal okolo 30—40.000 gld. Kakor bom pozneje dokazal, priraste v Ljubljani vsako leto nad sto šolskih otrok. V treh, štirih letih bi bile te sobe zopet polne in bili bi tam, kjer smo danes: zidati bi morali tretjo mestno šolo in denar, ki bi ga izdali za prizidek — ne oziraje se na to, da bi se s prizidkom pokvarilo sedanje krasno šolsko poslopje — bi bil izdan po nepotrebem. Pa tudi ne verjamem, da bi šolsko oblastvo privolilo ta prizidek, kajti že sedaj je na tej šoli enajst razredov in v par letih bi jih bilo pa petnajst, ali pa še več. Ljudska šola s toliko razredi bi bila nekak „unicum“ v Avstriji. To bi se reklo, šolskega voditelja preobkladati z delom in ga trpinčiti ter mu kopati prezgodnji grob. In kaj bi bili na boljem, gospoda moja, s tako šolo? Voditelj bi moral zanemarjati vodstvo, ali šolo, ali pa oboje skupaj. Kdo bi imel škodo? Nihče drugi, kakor otroci, oziroma davkoplačevalci. (Občinski svetovavec g. dr. Požar kaže s prstom na poročevavca, g. ravnatelja Senekoviča.) Gospod tovariš dr. Požar kaže na g. ravnatelja Senekoviča, češ, ta ima tudi toliko razredov na gimnaziji. Ali, gospoda moja, treba je pa pomisliti in jemati v poštev, da ima gimnazijski ravnatelj svojega pisarniškega adjunkta, ki mu pomaga opravljati pisarniški posel in vrh tega ima samo 3 do 4 ure pouka, dočim voditelj na I. mestni deški šoli nima nikakega pomagača in poleg tega še 24 ur šole. Že ti vzroki ne govore za prizidek, ampak za III. mestno šolo.

Na podstavi števila otrok, ki pohajajo I. in II. mestno šolo, oziroma števila razredov, ki jih imata te dve šoli, govori pa tudi zakon za ustanovitev nove šole. Na obeh teh šolah obstoje vzporedni razredi že po 10 in nekateri še več let; § 12. zakona z dne 29. malega travna 1873. I. pa pravi: „Šola, katera je bila že pet let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vzporedne razrede, je po preteku tega časa ločiti takoj v dve šoli.“

Seveda, častita gospoda, šola stane denar, in marsikdo pravi, da je prepričan o potrebi tretje mestne šole in bi prav rad glasoval za njo, ko bi imeli le denarja. Jaz pa pravim, če ga ni, ga moramo pa dobiti in poprej se moramo odpovedati vsemu drugemu, kakor pa šoli. „Denar, izdan za šolo, ni zavržen, ampak je plodonosno naložen.“

Te besede je govoril v lanskem zasedanju deželnega zbora kranjskega mož blagega spomina, prerano umrli poslanec Viktor Globočnik. In ko je neki poslanec katoliške-narodne stranke priporočal g. deželnemu predsedniku, naj bi deželni šolski svet bolj štedil z razširjanjem že obstoječih šol in še bolj z ustanovljanjem novih šol, češ, da dežela ne more zmagavati tega bremena, mu je odgovoril Nj. eksclenca baron Hein: „Stroški za šolo so neizogibni in še daleko nismo tam, kjer bi morali biti.“ Gospoda moja, tudi v Ljubljani še nismo glede šolstva tam, kjer bi morali biti in tudi stroški za ljubljansko šolstvo so neizogibni. To hočem dokazati še z naslednjimi številkami, ki kažejo, kako raste leto za letom število šolskih otrok.

Leta 1889. je obiskovalo mestne šole 1998 dečkov in 1609 deklic, skupaj torej 3607 otrok. Koncem letošnjega šolskega leta je pa bilo 2246 dečkov in 2337 deklic, skupaj 4583 otrok. V devetih letih je narastlo torej v ljubljanskih šolah 976 otrok, vsako leto torej povprečno 108 otrok. Očividno je, da bi bil v par letih prizidek na I. mestni šoli napolnjen in bi se nikakor ne mogli izogniti III. mestni šoli.

Poglejmo še, kako so se razširjale v zadnjih devetih letih obstoječe mestne šole.

I. mestna šola	je imela 1889.	I.	8	razr.;	danes ima	11	razr.
II.	„	„	9	„	„	10	„
Slov. dekl.	„	„	6	„	„	11	„
Uršulinska	„	„	11	„	„	13	„
N. deška	„	„	1	„	„	5	„
N. dekliška	„	„	3	„	„	8	„
Barjanska	„	„	1	„	„	2	„
Marijanišče	„	„	2	„	„	4	„
Lichtenth.	„	„	3	„	„	8	„

Pred devetimi leti so imele torej ljubljanske mestne šole 44 razredov, danes jih imajo 71; prirastlo je torej v devetih letih 27 razredov, ali na leto povprečno 3 razredi.

Če pomislimo, da so vsi razredi mestnih šol prenapolnjeni do zadnjega kotička, govoré te številke dovolj jasno za potrebo III. mestne deške šole.

Pa še nekaj, gospoda moja! Mi vsi, kar nas je tu, zastopamo napredne ideje ter smo pristaši napredne stranke. Kot taki moramo pa tudi skrbeti, da si tudi šolstvo tako uredimo, da bo odgovarjala ta uredba naprednim idejam. Poglejmo si n. pr. ljubljanske šole katoliško-narodne stranke. Šola v Lichtenthurnovem zavodu je glede notranje oprave in glede poslopja samega najvzornejša šola na Kranjskem.

Schulvereinska šola je tudi vzorno opravljena ter ne sprejema nikdar več otrok v en razred, kakor določa zakon in šolskozdravstveni predpisi. Prav tako je tudi z vadnico. Zato se ne smemo preveč čuditi, če pošilja marsikak naprednjak svojega otroka v te zavode, namesto v prenapolnjene in zakonitim higijeničnim predpisom ne zadostujoče slovenske mestne šole!

To so torej nagibi in vzroki, ki so me prepričali o potrebi III. mestne šole. Želim pa, da bi bil tudi slavni občinski svet tako prepričan o tej potrebi kakor jaz ter se natančno informoval o razmerah ljubljanskega ljudskega šolstva; zato ne stavim še danes predloga o zgradbi III. mestne deške šole, ampak predlagam sledeče:

1.) Magistratu se naroča, da izposluje pótem c. kr. mestnega šolskega sveta natančnih podatkov in dokazov o potrebi III. mestne deške šole. (Sprejeto.)

2.) Ti podatki in dokazi naj se čimprej predlože občinskemu svetu s primernimi navsveti in predlogi. (Sprejeto.)

3.) Preko predloga šolskega in finančnega odseka glede prizidka na I. mestni šoli se preidi na dnevni red. (Odklonjeno.)

Ustavoiznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Šolstvo.

2. Okrajni šolski svet.

(Dalje.)

Okrajni šolski svet ima višji nadzor nad ljudskimi šolami v dotičnem šolskem okraju. Šolski okraji na Kranjskem se strinjajo s političskimi okraji, kar zadeva njih okoliše. Na Štajerskem n. pr. se strinja šolski okraj s sodnijskim okrajem. Mesta s posebnim občinskim zakonom ali statutom (n. pr. Ljubljana) so poseben šolski okraj.

Člani okrajnega šolskega sveta so: a) Predstojnik političkega okrajnega oblastva kot predsednik. b) Eden duhovnik za vsako tistih verozakonskih družeb, katerih dušno število znaša v okraju čez 2000. Izvolitev gre škofijskemu oblastvu, oziroma senijoratu. c) Dva zvedenca v učiteljstvu, katera se izvolita od okrajne učiteljske skupščine. d) Dva uda, izvoljena od okrajnega zastopa; kjer pa okrajnih zastopov ni, voli dva uda deželni odbor. Predsednikovega namestnika voli okrajni šolski svet.

V mestih s posebnim statutom so člani mestnega šolskega sveta, ki ima področje krajnega in okrajnega šolskega sveta: 1. Predsednik je župan; njegov namestnik v mestnem magistratu njega nadomestuje tudi v predsedništvu mestnega šolskega sveta. 2. Vsaka verozakonska družba, katere dušno število šteje čez 500 duš, ima v zastopu po enega duhovnika. 3. Učiteljska skupščina mestnega šolskega okraja voli iz svoje srede dva uda. 4. Občinski zastop voli iz svoje srede ali izmed drugih dva uda. 5. Šolski nadzornik mestnega šolskega okraja.

Okrajni šolski svet se shaja najmanj po enkrat v mesecu k rednemu posvetovanju. Če treba, pa se skličejo izredne seje. Za veljavno sklepanje mora biti pričujoča večina udov. Pritožbe zoper razzodbe okrajnega šolskega sveta gredó na deželni šolski svet. V nujnih slučajih sme predsednik neposredne naravnave narejati, pa si mora v najbližnji seji pridobiti privolitev okrajnega šolskega sveta.

Minister za bogočastje in nauk imenuje za vsak okraj enega okrajnega šolskega nadzornika za dobo šest let in tam, kjer bi posebne okolščine to zahtevale, tudi več šolskih nadzornikov. Včasih pa ima okrajni šolski nadzornik po več šolskih okrajev. Nadzor nad učenjem veroznanstva ne spada pod okrajnega šolskega nadzornika, ampak pod višjo cerkveno gosposko. Okrajni šolski nadzornik ima dolžnost, šole občasno obiskovati in ogledovati. On ima pravico, v didaktično-pedagogičnih stvarih nasvetovati in opažene napake odvrniti. On tudi vodi okrajne učiteljske konferencije. Okrajni šolski nadzorniki imajo dajati o svojem poslovanju okrajnemu šolskemu svetu poročila, katera se morajo predlagati s sklepi,

zarad tega narejenimi, vred deželnemu šolskemu svetu in ta pošilja posebna poročila ministerstvu za bogočastje in nauk. Okrajni šolski nadzorniki dobivajo za svoje poslovanje splošni znesek iz državnih pomočkov.

Okrajnemu šolskemu svetu in okrajnemu šolskemu nadzorniku gre častni naslov „cesarski kraljevi“.

3. Deželni šolski svet.

C. kr. deželni šolski svet je najvišje šolsko oblastvo v deželi in sicer za ljudske in meščanske šole, učiteljišča in vadnice, srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi za vse v obseg istih spadajoče privatne in posebne učilnice, v kolikor te stojé pod najvišjim vodstvom ministerstva za bogočastje in nauk.

Deželni šolski svet kranjski obstoji: 1.) iz deželnega načelnika, ali namestnika, od njega imenovanega, kot predsednika; 2.) iz dveh poslancev deželnega odbora; 3.) iz enega poročevavca za upravne in gospodarstvene šolske zadeve; 4.) iz deželnih šolskih nadzornikov; 5.) iz dveh katoliških duhovnikov; 6.) iz dveh udov učiteljskega stanu; 7.) iz enega poslanca občinskega zastopa ljubljanskega. Pod številko 3, 4, 5 in 6 navedene ude imenuje cesar. Opravilna doba pod številko 5, 6 in 7 omenjenih udov traja šest let, opravilna doba odposlancev deželnega odbora se pa ravna po času mandata deželnega odbora. Udje učiteljskega stanu dobivajo opravilno pristojbino iz državnih novcev.

Deželni šolski svet nadgleduje nad okrajnimi in krajnimi šolskimi svetí, ima na skrbi in vodi učiteljišča in k njim spadajoče vadnice. Nadalje potrjuje ravnatelje in učitelje na srednjih šolah, vzdržanih po občinskih pomočkah, varujoč posebne pravice, katere gredó občinam, družbam in privatnim osebam; tudi izreče svoje mnenje o učnih črtelih, učnih pomočkah in učnih knjigah za srednje in strokovne šole in daja letna poročila o stanju vsega šolstva v deželi na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vseučilišča in višje šole sploh ne spadajo v področje deželnega šolskega sveta.

Seje deželnega šolskega sveta so ali redne ali izredne. Zadeve, zastran katerih se mora storiti katera razzodba ali izročiti ministerstvu za bogočastje in nauk katero mnenje ali nasvet, se obravnavajo zbornó, vse druge zadeve se pa rešijo pod osebnim odgovorom predsednika, kateri mora v vsaki seji naznaniti deželnemu šolskemu svetu naravnave, narejene v tem času. Pritožbe zoper razzodbe deželnega šolskega sveta gredó na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vlagati se morajo pri deželnem šolskem svetu in imajo odložno moč, če se to zgodi v 14 dnevih po razzodetju izpodbite razzodbe. V nujnih slučajih utegne predsednik narediti neposrednje odredbe, a mora v najbližnji seji si dobiti privolitev deželnega šolskega sveta.

Deželnih šolskih nadzornikov posebni poklic je, imeti naravni vpliv na pedagogično-didaktične zadeve šol po občasnih ogledih, voditi preskušnje, čuvati nad poslovanjem šolskih ravnateljev, krajnih in okrajnih šolskih svetov itd. Deželni načelnik pa sme za posamezne slučaje izročiti opravila te vrste tudi drugim udom deželnega šolskega sveta. Nadzorniki dajejo zastran tega svojega poslovanja poročila deželnemu šolskemu svetu, kateri zopet poroča ministerstvu za bogočastje in nauk.

Dežele	Števílo			
	členov dežel- nega šolskega sveta	deželnih šolskih nad- zornikov	šolskih okrajev	okrajnih šol- skih nadzor- nikov
Dolenja Avstrija	22	7	28	29
Gorenja Avstrija	14	2	14	11
Salzburško	10	2	5	3
Tirolsko	19	3	26	22
Predarelsko	13	2	3	3
Koroško	11	2	8	14
Štajersko	13	2	68	18
Kranjsko	11	1	12	8
Trst z okolico	—	} 3	} 12	} 14
Goriško in Gradišče	10			
Istra	8			
Dalmacija	10	2	13	10
Češko	33	11	93	80
Moravsko	20	6	38	47
Šlezija	14	2	10	7
Galicija	19	8	76	54
Bukovina	13	1	10	11
Skupaj	240	54	416	331

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Vodice. Naša dosedanja šola ni bila nič boljša in nič slabša, kakor so vse stare šole. Krajni šolski svet je že pred 15. leti uvidel potrebo nove stavbe, a nedostajalo mu je novcev, še bolj pa dobre volje. Obče je znano, da je potres Vodice najbolj stresal in kajpada tudi naši nad polstoletja stari univerzi ni prizanesel. Popravili so jo za silo, a ker jim je vlada naklonila 5000 gld. podpore za novo stavbo, je začel krajni šolski svet priprave zanjo. Krajni šolski svet, na čelu mu podvzetni in vztrajni č. gosp. S. Žužek, župnik, je preskrbel prostor krog 3000 m². To pa ni šlo tako lahko, kakor bi kdo mislil, zakaj pri nas se svet ne dobi tako lahko, zlasti ne tako lep in prikladen kakor je sedanji. Trebalo je mnogo truda, in le načelniku gre zasluga, da je bilo mogoče postaviti šolo na takó krasen prostor. Vem, da mu v njegovi skromnosti ne bo všeč, ako bo čital te vrste, a „čast, komur čast!“ Nova šola je bila letos dogotovljena in preskrbljena z vso notranjo opravilo. Lepa stavba je to, da malo takih, in Vodičani so lahko ponosni nanjo.

Dne 9. vinotoka popoldne je bilo vse živo krog nove šole. Nekateri so belili mlaje, drugi privezavali zastave, tretji kopali jame in postavljali mlaje; drugi so zopet pribijali vence na šolo in mlaje, katere so splela pridna dekleta, tam na cesti pa so gromeli možnarji ter oznanjali okoličanom, da se bliža slovesni dan. Ko smo delo dovršili, smo z zadovoljstvom zrlí na krasno odičeno šolo, raz katero so vihrale velikanske cesarske in narodne zastave.

Dne 10. vinotoka se je vršilo slovesno blagoslovljenje nove šole tako-le: Ob 8. uri je pel slovesno sv. mašo domači župnik. Po sv. maši je stopil pred oltar kamniški dekan in kanonik č. J. Oblak v spremstvu 10. duhovnikov. Po odpetem „Veni creator Spiritus“ so intonirali č. gg. duhovniki lat. lit. vseh svetnikov ter iste pevajoč odkorakali za šolsko mladino proti novi šoli. Tu je blagoslovil č. g. dekan šolo od zunaj in potem še znotraj. Na to je vstopila v lepo okrašeno šolsko sobo šolska mladina; k slovesnosti je došlo sosedno učiteljstvo in občinstvo.

Č. g. kanonik poprime besedo ter v poljudnem govoru korist šole in dolžnosti otrok in staršev do nje razjasni. Za njim se oglasi priznani govornik, domači g. župnik in kot načelnik krajnega šolskega sveta slovesno izroči ključne nove šole g. nadučitelju, rekoč nekako: Izročam vam ključne nove šole. Ne odpirajte z njimi samo vrat šole, odpirajte marveč srca vam izročene mladine. Učitelji ste vrtnarji, šolski prostori vrt in otroci dragocene rastline v njem. Vzgajajte te rastline tako, da vzrastó iz njih verni katoličani, vrlí domoljubi in zvesti državljani. Ko je končal svoj res krasni govor po geslu „Vse za vero, dom, cesarja“, je prav presrčno zahvalil č. g. kanonika, da je blagohotno izvršil blagoslovljenje, svoje duhovne sobrate in učitelje pa, da so s svojo navzočnostjo povzdignili slovesnost. Domači g. nadučitelj je pohvalno omenil velikih zaslug, katere si je stekel za novo stavbo zlasti g. načelnik in krajni šolski svet sploh ter priznavši brezmejno požrtovalnost Vodičanov zaklical trikratni „Slava“ cesarju, na kar so zapeli učitelji „Cesarsko“. Ko je č. g. dekan omenil še zasluge c. kr. okrajnega glavarja, blagorodnega gospoda G. Friedricha in blagoslovil še križ in nekaj podob v šoli, so se odpravili č. gg. duhovniki h gostoljubnemu gosp. župniku, učiteljstvo pa v prostorno in priznano gostilnico Grajžarjevo. Tu se je pri okusni jedi in rujni kapljici razvila tako neprisiljena in presrčna zabava, da je bilo res veselje. Ker smo imeli v svoji sredi tudi gospo in gospodične Benedikovo, Petrovčičevo, Grajžarjevo in Krutnerjevo Mici, vse priznane pevke, se je kmalu po obedu razlegala po prijaznih Vodica h krasna slovenska pesem. Izmed sosednih učiteljev so bili navzoči gg.: Mesner, Zore, Benedik, Paternost, Rojina, Slapar, Kocijančič in Božič. Da je bilo dovolj smeha, sta skrbela g. „Čebevar“ in „Suzana“, za izvrstno in jako ceno postrežbo pa gdč. Grajžarjeva. „Neka jih Bog poživi!“ *Vodiški.*

Z Goriškega. Med goriškim učiteljstvom vlada velika nevolja in ogorčenost. In to po vsi pravici. Težko smo pričakovali zadnjega zasedanja našega dež. zbora v trdni nadi, da nam prinese kak poboljšek, ali žal, odšli smo praznih rok. Svoj čas se je učiteljstvo goriškega okraja poklonilo po posebni deputaciji sedanjemu knezonadškofu ter pri tej priliki prosilo tudi blagohotne naklonjenosti in podpore. Knezonaadškof je deputacijo sprejel jako prijazno ter obljubil svojo podporo in pomoč. Bili smo torej takorekoč gotovi, da se nam izboljša prežalostno naše stanje, zakaj s knezonaadškofovím glasom imajo naši poslanci večino v deželnem zboru in torej lahko doženo deželno-šolski zalog in s tem izboljšanje naših plač. Toda pri zadnjem zasedanju deželnega zbora sta bili na dnevnem redu edino le dve točki, in to menda največ radi tega, ker se je vedelo, da slovenski poslanci ne vstopijo v deželni zbor. Ali so poskušali naši poslanci dobiti nadškofa na svojo stran? In recimo, da to zasedanje ni bilo namenjeno drugim razpravam — kaj pa v bodočem zasedanju? Ali se naši poslanci ganejo v tem zmislu, ali ostanejo zopet doma? Kdo bo torej kriv, če učiteljstvo zopet nič ne doseže? Saj si pač ne moremo misliti, da bi nadškof ne glasoval za izboljšanje našega žalostnega stanja. Zato je pred vsem potrebno, da smo o tej točki na čistem do prihodnjega občnega zborovanja, ki se ima sklicati v kratkem. Zato naj odbor učiteljskega društva goriškega stori potrebne korake in dobi v tej zadevi pojasnilo, da bomo vedeli, kaj imamo pričakovati od našega deželnega zbora. Ako bi se moglo doseči izboljšanje doma, bi ne bilo treba hoditi na Dunaj, kakor se namerava. Odbor učiteljskega društva naj pa v tem času pridno dela, da se zborovanje primerno izvrši,* in doseže sporazumljenje vseh učiteljskih društev na Goriškem. „Sl. N.“

Iz učiteljskih krogov goriških. Odkar se je začelo učiteljstvo na Goriškem nekaj bolj gibati in oglašati za svoje pravice, je zapihal v „Soči“ kaj neprijazen veter proti učiteljstvu. „Soča“ nam sicer privoščí izboljšanje plač, ali da bi pri tem naši davkoplačevavci nič ne trpeli. To je res Salomon II. Tudi mi učitelji bi želeli take re-

*) Se je vršilo dne 3. t. m. Uredn.

šitve, ali vemo dobro, da je to nemogoče in da se s takim zavijanjem učiteljstvo samo za nos vodi, ker nekdo mora poseči v. mošnjček in ta nekdo je edino le davkoplavec. „Soča“ nas naravnost zasmehuje, češ, ne more biti še tako hudo, saj ni še nobeden učitelj umrl za lakoto. Tovariši, razmislijte, ali imate še povod zmatrati „Sočo“ za učiteljstvu prijazen list? Učitelji, kakor volilci, imajo pravico zahtevati od svojih poslancev, da se poganjajo za izboljšanje njihovega gmotnega stanja. Pravico imajo tudi zahtevati od njih račun o delovanju, in nobeden poslanec se ne sme čutiti žaljenega, ako volilci vprašajo po njegovem delovanju. Ali „Soča“ mi vendarle to predbaciva, ker sem se drznil obrniti se do poslancev z vprašanjem, ali so skušali pridobiti si v deželnem zboru večino, kakor so to laški poslanci storili in svoj namen tudi dosegli. Mi bi vsaj vedeli, pri čem smo in bi ne tavalili še vedno v negotovosti. Vsak slepec mora spoznati, da edino ta bi bil pravi pot in o tem se mnogo govori in kaj različno sodi. Ali pri „Soči“ je že od nekdaj tako, da je vsakdo obsojen, kdor se drzne samostojno misliti in delovati, ne da bi se strinjal z njo. Vsa modrost je le v „Soči“. Vsi drugi naj bi ji tlačani in robotali, kakor smo baš učitelji na Goriškem do sedaj delali. Ko je prišel čas plačila, nas pa zasmehuje! Lepa hvala!

„Sl. N.“

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Lovro Letnar, nadučitelj v Mengšu, 4.80 gld.; g. Simon Punčah, nadučitelj v Slavini, 3.60 gld.; g. Franc Zoré, učitelj v Šmartnem pri Kamniku, 3.60 gld.

Učiteljski konvikt: G. Franc Hubad, c. kr. učiteljski ravnatelj v Ljubljani, 2 K.

Govekarjev spomenik: G. Fran Kogej, nadučitelj na Brezovici, 1 gld.

Izpraševalna komisija za ljudske in meščanske šole. V to komisijo so poklicani za dobo treh let gg. ravnatelj Fr. Hubad (načelnik), prof. Jakob Vodeb in prof. Vilib. Zupančič (načelnikova namestnika), profesorji Fr. Levec, Ant. Črnivec, Fr. Orožen, Vilj. Halada, Ivan Macher, Ant. Funtek, Iv. Benda ter Anton Dekleva in učitelj Anton Maier.

Imenovanje. Ravnatelj gimnazije v Dubrovniku, g. Mihael Zavادلal, je imenovan deželni šolski nadzornikom v Dalmaciji.

Državni slugi. Ministrstvo je dalo proračunskemu odseku na razpolago statistični izkaz, kateri kaže, da je v celi državi nastavljenih 16.654 državnih slug, ki jim je treba plačo povišati. Le-ta izkaz bo vodilo za nadaljnje posvetovanje. Kakor danes položaj kaže, se bo vladni načrt zakona bistveno izpremenil in to le v korist po zakonu prizadetih slug. — Za ureditev plač finančnih stražnikov se je v državnem zboru vložil nujni predlog, ki se bode odstopil budgetnemu odseku.

Služba nadučitelja je razpisana na dvorazrednici na Premu v postojnskem okraju do 15. t. m.

Učiteljska zborovanja. Istrsko učiteljstvo je zborovalo dne 2. t. m. v Trstu in goriško učiteljstvo pa dne 3. t. m. v Gorici. Na dnevnem redu obeh zborovanj je bilo izboljšanje plač. Goriško učiteljstvo se je pokazalo samozavestno in odločno v boju za kruh, istrsko učiteljstvo postopa pa bolj bojazljivo in obzirno pred svojimi „gospodarji“. Ponižnost je sicer prav lepa čednost, vendar v tem slučaju, ko gre za najpotrebnejši vsakdanji kruh, ni na mestu. Saj nas uči izkušnja, da pohlevne in ponižne učiteljske prošnje poslancem navadno ne segajo do srca.

Petdesetletnica. Gospod Lavoslav Belar, vpokojeni nadučitelj in voditelj II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, je praznoval dne 26. vinotoka petdesetletnico svojega delovanja kot cerkveni glasbenik. Povsod, kjer je služ-

boval kot učitelj, se je bavil tudi s cerkveno glasbo in sicer najprej v Cerknici, potem v Borovnici, v Ilirski Bistrici in na Brezovici, od 1862. l. pa v Ljubljani pri sv. Jakobu, kjer še sedaj deluje. Pečal se ni le s pevskim poukom, temveč je v teku let zložil in deloma tudi v tisk dal mnogo mašnih in drugih cerkvenih pesmi za mešani in moški zbor. Več teh skladb, ki se odlikujejo po enostavnem, poljudnem slogu, prepevajo po slovenskih cerkvah v mestih in na deželi. Zlagal je pa tudi posvetne pesmi, izmed katerih je najbolj znana „Kranjc, glej tvoja zemlja je zdrava.“ Po tolikih letih pa se še sedaj z mladostno živahnostjo bavi s cerkveno glasbo in s poukom v petju mladine in odraslih in sicer po njegovem umirovljenju (1889. l.) še bolj kakor prej. Njegove zasluge na šolskem in glasbenem polju so dale povod, da ga je presvetli cesar odlikoval z zlatim zaslužnim križcem. Povodom petdesetletnice čestitamo tudi mi staremu prijatelju in tovarišu ter mu želimo, da ga mili Bog še mnogo let ohrani čilega na duhu in na telesu!

Jubilejske svetinje. Kakor znano, bodo povodom cesarjeve 50letnice vsi državni uslužbenci odlikovani z jubilejskimi svetinjami. Pričakovali smo, da ljudskega učitelja ne bodo prezrli, a vendar vse kaže, da bo tako, če si sami ne izprosimo enakih odlikovanj. Zaradi tega sta uročila „Zaveza“ in „Slovensko učiteljsko društvo“ prošnjo na ministrsko predsedstvo, oziroma naučno ministrstvo, da bi bilo tudi učiteljstvo povodom te redke slavnosti odlikovano z jubilejskimi svetinjami.

Prvi letošnji društveni večer „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ se je vršil v soboto, dne 5. t. m. v „Narodnem domu“ in je bil mnogobrojno obiskan. Našteli smo nad šestdeset udeležencev, kar je častno število. Društveni predsednik, g. Juraj Režek je otvoril večer s presrečnim pozdravom, izrazil veselje nad toliko udeležbo ter naprosil gospoda nadzornika prof. Leveca, naj izvoli pričeti s svojim poročilom. Gospod nadzornik Levec je potem poročal o svojem letošnjem potovanju v Gradec, na Dunaj in v Prago, da si ogleda v teh mestih uredbo šol in posebe še jubilejsko razstavo na Dunaju. Gosp. prof. Levec je razvil v velezanimivem in temeljitem predavanju natančno sliko graškega šolstva, prihodnjic pa bo takisto opisal šolstvo dunajsko in praško ter zlasti šolski oddelek jubilejske razstave. Gospoda nadzornika je zahvalil za interesantno poročilo g. Režek ter mu pripil krepko zdravico. V drugem delu društvenega večera se je razvila prav domača zabava, ki so zanjo skrbeli izborni učitelji-pevci. Med udeleženci smo videli deželna poslanca gg. Kleina in Šubica, ravnatelja Hubada z nekaterimi učiteljskimi in srednješolskimi profesorji, predsedstvenega tajnika g. E. Laha, nekaj zunanjih učiteljev in učiteljic ter malone vse ljubljansko učiteljstvo. Nadejamo se, da drugi društveni večer prav tako uspe kakor je prvi.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani priredi pod vodstvom svojega koncertnega vodje gospoda Mateja Hubada s sodelovanjem solistov, društvenega orkestra in slavne godbe c. in kr. pešpolka kralj Belgijcev št. 27 štiri redne koncerte, in sicer 19. listopada v spomin Nj. Veličanstva pokojne cesarice Elizabete, dalje meseca grudna, svečna in sušca v Sokolovi dvorani „Narodnega doma“. Poleg drugih se bodo izvajale naslednje točke: Ludw. van Beethoven: Žalobna koračnica (Adagio assai) iz simfonije št. 3 v Es-dur (Eroica), za orhester. Wolfg. Amad. Mozart: „Requiem“, za soli, zbor in orhester. Stjevan Mokranjac: „Srbske narodne pesmi“, za zbor. Peter Čajkovskij: Simfonija št. 5 za veliki orhester. Matej Hubad: „Slovenske narodne pesmi“. Dr. Ant. Dvořák: „Tedeum“ za soli, zbor in veliki orhester. Matej Hubad: „Slovenske duhovne pesmi iz XVI. in XVII. stoletja“. Dr. Ant. Dvořák: „Sveta Ljudmila“, oratorij za soli, zbor in veliki orhester. Pogoji za naročbo na vse štiri koncerte: Sedež prve vrste: 5 gld. za posamnika, 10 gld. za rodbino; — sedež II. vrste: 4 gld. za posamnika, 8 gld. za rodbino; — sedež III. vrste: 3 gld. za posamnika, 6 gld. za rodbino. Za rodbino štejejo trije člani; vsak člen več plača 1 gld. 50 kr. za I. in II. vrsto, 1 gld. za III. vrsto za vse štiri koncerte. Predpla-

čuje se lahko v dveh obrokih: pred prvim in pred tretjim koncertom. Predplačila se sprejemajo v prodajalnici gospoda J. Lozarja na Mestnem trgu.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v sredo dne 21. m. m., smo prejeli nastopno poročilo: Potem ko predsednik proglasi sklepčnost, poroča zapisnikar o kurantnih stvareh in pove, kako so bile rešene, kar se brez ugovora odobri. Na znanje se vzame letno glavno poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika profesorja Frančiška Levca o stanju slovenskih in slovensko-nemških ljudskih in meščanskih šol ljubljanskih v šolskem letu 1897/98 in sklone se, da se ima to poročilo predložiti visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu v končno odobrenje. Soglasno se sprejmo nasveti jubilejskega odseka glede praznovanja šolske jubilejske slavnosti, predrugačeni vsled grozne nesreče, katera je zadela prejasno vladarsko hišo in vse narode avstrijske. O tej priliki se tudi sklone, da se mestni šolski svet poda k Nj. Ekscelenci c. kr. deželnemu predsedniku baronu Heinu izrazit Nj. Veličanstvu neomahljivo zvestobo in vdanost, obenem pa globoko sožaljenje ob smrti Njenega Veličanstva presvetle cesarice Elizabete. Prošnja vodstva zasebne deklinške šestrazrednice v Lichtenthurtničnem sirotišči za dovolitev porabe Bezlajevega „Geometričnega oblikoslovja“ se predloži visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu priporočilno. Pomožnimi učitelji-cami na mestni deklinški osemrazrednici, kjer se bo letos poučevalo 465 učenk v 11. oddelkih, se imenujejo: dozdanji pomožni učiteljci Jakobina Tomčeva in Marijana Prosenčeva ter radovoljka Marija Stegnarjeva. Na I. mestni deški petrazrednici se bo poučevalo 577 učenec tudi v 11. oddelkih. Pomožnima učiteljema se imenujeta dozdanja pomožna učitelja Henrik Petras in Rudolf Vrabl. Na mestni nemški deklinški šestrazrednici je 410 učenk v 9. oddelkih. Pomožnimi učiteljicami se imenujejo dozdanje pomožne učiteljice Gabrijela Cidričova, Ema Wurnerjeva in Ivana Kušarjeva ter za dobo I. polletja mesto prve, ki bi na c. kr. vadnici nadomeščala učiteljico Pavlo pl. Renzenbergovo, radovoljka Franja pl. Poka. Končno se reši več prošenj zunaj mesta stanujočih otrok za vstop v mestne šole.

K atentatu na cesarico Elizabeto. Listi poročajo, da je čakal Luccheni cesarico več ur pred hotelom ter se skrival za drevesi drevoreda. Grofica Sztaray je šla pol koraka pred cesarico, ker se je mudilo na ladjo. Luccheni je pritekkel k cesarici, se sklonil, da ji je pogledal v obraz ter ji zabodel od zgoraj doli — torej nad korzetom — ostro pilo v prsa. Luccheni je potegnil pilo iz rane ter zbežal. Cesarica je šla, dasi je imela predrti srce, še 120 korakov!

Cesarica Elizabeta prijateljica živali. Ko je bila pokojna cesarica v Neaplju, je napravila incognito izlet v znamenito jamo ob Laco di Agnano. Neki italijanski vodnik je hotel cesarici pokazati vpliv ondi pojavljajočih se plinov ter je zapodil v jamo psa, ki je v malo hipih omedlel. Cesarici se je pes tako smilil, da je psa takoj odkupila ter prosila vodnika, naj nikar več ne trpinči na ta način živali. „E buona gente“, je dejal vodnik o neznanici dami, ki ni mogel razumeti, da se ji smili — pes.

Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem — tako piše „Domovina“ — je vedno občutnejše in ni čuda, da zasedajo moška mesta celo na enorazrednicah — ženske! Prepozna regulacija plač je temu vsega kriva! Zdaj pride iz pripravnic vsako leto komaj — deset kandidatov! Pred desetimi, petnajstimi leti smo jih dobili 20 do 30. Boljših razmer sme Kranjska pričakovati stoprav čez štiri leta! Napredku šole to mnogo škoduje.

Vojska in šola. V Avstriji se izdaje za vojno na leto 258 milijonov, za učne svrhe pa 25 milijonov; na Nemškem je ta razlika še večja (735:60), v Italiji 346:16, v Španiji 140:6. Sploh se v Evropi izda desetkrat več za vojne, nego za šole.

Poslednje počivališče cesarice Elizabete. Med modernimi zgradbami na dunajskem Novem trgu stoji staro-

davna cerkev očetov kapucinov. V tej cerkvi se nahaja grobišče, v katero se polagajo že polčetr stoletja umrli člani habsburške hiše. Iz cerkve se prihaja na velik in širok hodnik, ki je ograjen z železno ograjo in odtod v grobišče. Skozi malo okno prihaja v grobišče malo svetlobe, stene so tako debele, da se od zunaj ničesar ne sliši v grobišče. Tu vlada tišina; zrak je neprijeten, hladen, in v polumraku je komaj razločevati krste, ki leže ena ob drugi na svetlem marmornem tlaku. Obiskovavec ne more blizo krst, ki so ograjene z železnimi mrežami. Od Matije II. leže tu vsi vladarji razen Ferdinanda II. katerega so pokopali poleg njegove žene v Gradcu. V grobišču je 117 krst, 11 cesarjev in kraljev, 15 vladarjev in 4 vladarice, ki so vladali inozemskim deželam. Tu počiva sin Napoleona I. in Marije Lujize, rano umrli knez Reichstatski ter Maksimilijan, nesrečni cesar Meksikanski. Ostali mrlički so člani cesarskih in kraljevskih družbin. Tukaj počiva tudi cesarica Marija Terezija in njen sin Jožef II.

Ta grob je najbogateji in najznameniteji ter zbuja sto in sto spominov iz davnih znamenitih dogodkov v zgodovini. To znamenito grobišče je dala zgraditi žena Matije II., ki je obenem pozvala najstrožji redovniški red, red kapucinov, da čuvajo krste vladarjev. Toda ona ni čakala, da bi bilo grobišče dovršeno, zakaj umrla je, ko je bil postavljen šele temelj. Stavbo je nadaljeval Ferdinand II. l. 1622., delo je trajalo celih 10 let. Leta 1633. je dal Ferdinand II. prenesti v novo zgrajeno grobišče ostanke Matije II. in njegove žene. Tekom časov se je grobišče večalo večkrat. Prvi ga je dal povečati Leopold leta 1710., za njim Marija Terezija leta 1748., a končno Franc II. l. 1824.

Marija Terezija je določila habsburško-lotarinški loži poseben oddelek, ki je od ostalih ločen po železnih vratih. Razen tega je zamenjala Marija Terezija stare pokvarjene krste z novimi iz bronca, katere je izdelal rezbar Robert Moll, ki mu je bila poverjena tudi izdelatev prekrasne krste Marije Terezije. Oltar iz črnega marmorja, ki stoji v grobišču, je dala napraviti žena Ferdinanda II. takoj, ko je bilo blagoslovljeno grobišče. Polaganje v grobišče se vrši po predpisanih ceremonijah, ki so še iz davno minulih časov. V sprevedu gredo vsi kapucini v polnem številu pred dvor, potem pred cerkev sv. Avguština, odkoder stopajo pred ostalo duhovščino in vodijo spreved z gorečimi bakljami v rokah.

V svoji cerkvi postavljajo krsto na oder, ki je, ako je mrlič cesar ali cesarica, pokrit s črnim svilnatim, z zlatom vezanim pogrinjalom, sicer z rdečim baržunom, vezanim s srebrom. Po blagoslovu nesó krsto v grobišče. Kam se naj položi krsta, o tem določa dvorna naredba iz l. 1844., v kateri je predpisano, kako se morajo polagati krste ena za drugo. V tem grobu leži cesarica Elizabeta poleg svojega edinca, cesarjeviča Rudolfa. „E.“

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 828

m. šol. sv. Na I. mestni deški 5razredni ljudski šoli v Ljubljani je stalno popolniti novoustanovljeno deseto učno mesto, s katerim so združeni službeni prijemki, kakor jih določuje zakon z dne 14. vel. travna 1898, dež. zak. št. 25.

Prošnje je po predpisanem potu vlagati do 30. listopada 1898 pri podpisnem šolskem oblastvu.

Izrecno se pristavlja, da se bodo jemale v razpravo samo take prošnje, ki so opremljene z vsemi potrebnimi listinami.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 30. vinotoka 1898.

Št. 2136

o. šol. sv. Na dvorazrednici v Dobrniču je razpisana nadučiteljska služba s postavnimi dohodki v stalno ali začasno nameščenje.

Prošnje je vlagati do 20. listopada t. l. pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem, dne 30. vinotoka 1898.

Št. 2133

o. šol. sv. Na enorazrednici v Ambrusu, okraj Žužemberk, je razpisana služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki v stalno ali začasno nameščenje.

Prošnje je vlagati do 25. listopada t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Rudolfovem.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem, dne 31. vinotoka 1898.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka svota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **J. C. Mayer** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **J. A. Skaberné** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
10. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Anton Krejčič**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvih ulicah v Ljubljani.
12. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
13. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
14. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
15. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
16. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.

Banka „Slavija“ v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Rajko Justin,

nadučitelj

Mlici Justin roj. Puppis,

učiteljica

↔ poročena ↔

Vreme 6. listopada 1898 Hošana.

Velecenjeno učiteljstvo na Primorskem!

Uvaževaje nasvet nekaterih gospodov učiteljev na Goriškem, sem preskrbel za naprej zalogo šolskih zvezkov tudi iz **odločno slovenske** tvornice Josipa Petrič-a v Ljubljani, katera daje nekoliko odstotkov dobička v prid učiteljskega konvikta. Zato se na dejam in najuljudneje priporočam velecenjenemu učiteljstvu na Primorskem, da tudi ono blagovoli uvaževati te okoliščine ter mi izvoli naklanjati naročila svojih šol in tako posredno podpirati konvikt svojih slovenskih bratov in kolegov na Kranjskem.

Cene šolskim potrebščinam imam te-le:

Pisanke J. Petrič s sušilnikom	100 komadov	— gld. 85 kr.
dosedanje brez sušilnika	„ „	— „ 65 „
Sušilniki, posebe	„ „	— „ 8 „
Risanke	1 „	70 „
Ploščice, jako lepe in zelo močne, 1/2 kope (30 skupaj) po 6 1/2	„	25 „
Pisala, ovita s popirjem, škatla	100 komadov	— gld. 25 „
Peresa za šolo, škatla 144 komadov od 25 do	—	60 „
Ročniki, dvanajstorica (ducat)	od 3 do	— „ 18 „
Svinčniki,	od 6 do	— „ 10 „
Ravnila,	„	— „ 14 „

Popir, srednje in do najboljše tvarine: predpisni (konceptni), zavoj 500 pol od 1 gld. 20 kr. navzgor, uradni, zavoj 500 pol od 2 gld. 40 kr. navzgor, pisemski, zavoj (200 pol) od 50 kr. navzgor. Zavitki (kuverti) zasebni 100 komadov od 20 kr. navzgor.

Imam pa v zalogi raznovrstne in tudi najboljše in fineje pisarske potrebščine: popir, zavitke, peresa, svinčnike itd. itd. vse po najnižjih konkurenčnih cenah.

Z odličnim spoštovanjem priporočevaje se, bivam vdani

V Gorici, 17. kimovca 1898.

G. Likar.

GRIČAR & MEJAČ

LJUBLJANA

Prešernove ulice šte. 9

priporočata svojo bogato zalogo izgotovljene moške in ženske obleke v vsaki velikosti ter najboljše perilo in zavratnice ponajnižji ceni.

Kdor si kupuje obleko, ogleda naj si najprvo najino zalogo.

Naročila po meri izvršujejo se točno in ceno na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo franko in zastoj.

P. i. učiteljstvu znižane cene.

V založništvu podpisane tiskarne so izšle in se dobivajo po 30 kr. knjiga:

Pripovedke

iz avstrijske zgodovine

Nabral in priredil

Jakob Dimnik

učitelj v Ljubljani.

Tiskarna R. Milič.

Slovensko učiteljsko društvo * je izdalo in založilo te-le knjige:

Komensky - Ravnika:	
„Didaktika“	50 kr.
Dimnik: „Domoznanstvo v ljudski šoli“	50 „
* * * „Učiteljski večeri“	20 „
Ciperle: „Národna vzgoja“	30 „

Vse te knjige se dobivajo pri upravnistvu našega lista; pri urednistvu se pa dobiva:

Dimnik: „Domača vzgoja“ 1 gld.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Fr. Čuden

urar v Ljubljani

Mestni trg šte. 25 nasproti rotovžu priporočata svojo bogato zalogo vsakovrstnih

žepnih in stenskih ur

budilnikov, prstanov.

uhanov, šivalnih strojev

od 25 gld. naprej,

biciklov od 100 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo natančno in točno.

Novi cenovniki na zahtevanje franko in zastoj.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/5 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. peti vrsta. Večkratno objavljene po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.